

BESZÉLGETÉS A MŰVÉSZETRŐL.

IRTA: HOLLÓ GÉZA.

AMŰVÉSZETRŐL folyt a beszéd s a vitá-
kozók szemében kigyulladt a fana-
tizmus tüze, ahogy mindenik a maga
igazát védelmezte.

Beszélhettek bármit, mondá az egyik, fejét dacosan hátraszegve, fürkésző éles tekintetét hol az egyikre, hol a másikra szegezve, nincs más igazság, mint a természet, ahogy a maga valóságában előttem áll minden tulajdonságával egyetemben. A természetben nincs rút, nincs visszataszító, merő szépség minden, csak szem kell a meglátásához. Aki azt korrigálni vagy változtatni akarja, az vagy korlátolt, ki elbizakodottságában azt hiszi, hogy különbet alkothat, mint a természet, vagy csaló, aki, mivel nem tudja a látottakat híven vissza-tükröztetni, jó kibúvóképen úgy fordítja a dolgot, hogy hisz ő nem is arra törekszik. Rám nézve nincs más feladat, mint a természetet minél hívebben, az érzékek csalódásáig híven vásznamra varázsolni, úgy, amilyen az a valóságában, ahogy mindenki látja, de ahogy megcsinálni nagyon kevesen tudják. Szerintem csakis ez a komoly munka és mindenkinek, aki nem tekinti a művészetet felületes játéknak, hasonlókép kell cselekednie.

A maga valóságában? Ahogy mindenki látja? Édes barátom, a természetet senki sem látja egyformán. Először, mert látni is tanulni kell, éppen úgy, mint beszélni vagy akár hallani; aki nem gyakorolta a látását, sohasem tudja a dolgokat helyesen megkülönböztetni. Egy laikusnak minden szürke: az ég is, a víz is, a föld is, ahol pedig a piktör csupa merő színeket lát. Másodszor pedig azért nem, mert minden ember más- és másféleképen érzékel, már csak a szemalkotásánál és agyszerkezeténél fogva is.

Objektív látás nincs, csupán szubjektív szemléletről lehet szó — egyéni látásról. És ha én valamit kékeknek látok, vagy vörösnek, vagy narancssárgának, azt köteles mindenki respektálni éppen azért, mert az én egyéni meglátásom.

Ugyan kérlek, vágott szavába a harmadik, ki beszél itt meglátásról. Nem az a fontos, hogy mit látok, hanem hogy hogyan csinálom meg. Látni utóvégre mindenki lát valamit és ha nekifekszik, rajzolni meg festeni is megtanulhat, legalább is egy bizonyos fokig, de a lényeg nem a meglátásban, hanem a visszaadás mikéntjében van, abban az egyéni stílusban, ahogyan én azt megfestem, nem pedig a választott téma milyenségében. Én például újabban csupa apró színpettyekből rakom össze képeimet, mert ez az, ami a fény vibráló hatását legjobban megadja és mert ez az, ami az én egyéniségemnek legjobban megfelel. Sándor, hisz ismeritek a munkáit, mindent körülkonturoz, Béla pedig széles nagy síkokban veti vászonra a látottakat. Én ugyan, őszintén megvallva, nem sokra becsülöm a munkáikat, de ők legalább mégis megértettek annyit, hogy a művészetben nem a „mi?“, hanem a „miként?“ a fontos. Csakis ez adhat egy képnek érdekességet, eredetiséget, szóval művészi értéket.

Most megszólalt a negyedik, egy betegesen rajongó arcú fiú. Tágranyílt pupillájú szeme mereven egy helyre szegeződött, az arca néha-néha összerándult s ilyenkor torz kifejezést adott a különben finom vonásoknak. Lassan, nyugodtan kezdte a beszédet, de később mind exaltáltabbá vált s a hangja el-elcsuklott a szavak közben: Semmi közöm az egész utánzásban ragadt pikturához, az egész kopirozó kompániához. Egyebet sem tudnak, mint ülni a modell előtt és pingálni, pingálni nadrágkikopásig s a vége az, hogy csináltok egy képet, aminél tíz év múlva bárki jobbat állít elő, ha vesz egy színesen fotografáló gépet. Nem igaz, hogy az egyik objektíven látta volna meg a természetet, nem igaz, hogy a másik hupikéknek látta a paradicsomot, a természetben nincs kontúr, sem festékpamacsok nem kóvályognak a levegőben. Egyáltalán hazugság az egész visszatükröztetési komédia. Fűtülök az egész természetre. Bennem magamban van egy világ.

Csak a szememet kell behunynom és megnépesedék körülöttem minden. Iszonyú szörnyek suhannak el mellettem, gyermeklányok serege táncol előttem, testükből virágok fakadnak, emberfejű kigyók kapkodnak a sarkam után, csodálatosan érzéki nők fonnak át karjaikkal és én átélem velök az erotikának legrejtettebb misztériumait. És ebből mind kép lesz. Kép, amit az emberek legnagyobb része meg sem ért és talán sohasem fog megérteni, de aminek láttára kéjes borzongás fut át a kiválasztottakon és én ezt akarom! Ezt! Ezt! Akarom!

Most felállt az ötödik. Magas, csontos alakja nőni látszott miközben beszélt. Szava keményen harsogott, mint a korbács suhogása. Homloka pirban égett és a középső ér vastagon kidagadt rajta, mikor kezdte: Hazugság, hitványosság mind, amit csináltok. Összes alkotásaitok nem járultak hozzá egy szemernyivel sem az emberek boldogságához. Sokkal inkább a megrontásához. Szemfényvesztők, vásári komédiások vagytok valamennyien, akik a művészet cégére alatt önző célokat hajszoltok: elismerést, hírt, vagyont szerezni minden áron; vagy pedig rövideszűek, akik nem látják, hogy a kor vajudik és megváltás után eped. Ezt a megváltást hirdetni és elősegíteni kötelessége mindenkinek, akár író legyen, akár szobrász, akár festő. Nagy alkotások kellene, léleknek jóságából, haragjából fakadók, amik fülébe harsogják a tömegnek: „Emberek ébredjete! Ez az élet így nem élet, ezt a nyomoruságot nem szabad tovább túrnótok. Rajta, vessétek magatokat a küzdelembe, harcoljatok egy új világért, a jövő szabad és boldog világáért!“ Proféta legyen az, aki művész akar lenni! Tartalom kell a művészetbe, nem pusztá érzékcsiklandozás. Szín, forma, vonal magában mind üres, mint ahogyan üresek az artikulátlan hangok, amik nem állva egy eszme szolgálatában, semmit ki nem fejezve, kinosan és bántóan ütnek meg fülünket. Meghalt a „l'art pour l'art“ régi hazug jelszava, amit egy üres, tartalmatlan kor piktornezvedéke tűzött a zászlajára. Másikat irunk mi a mi lobogónkra s ez az új jelszó a „l'art pour l'homme“! Csak ez menthet meg attól, hogy a társadalom heréje,

a kiváltságos osztály prostituáltja legyek, akit az érzéki gyönyörökért, amit nyujtok, egyszerűen kitaranak, több-kevesebb pénzt s kétes értékű elismeréseket lökve élem. Nem vagyok és nem is akarok degenerált idegzetű uralkodók bohóca lenni, kinek bukfencein mosolyogni kegyeskednek. Az én szívem a szegényeké, elnyomottaké s a művészetem csak eszköz, hogy értük küzdjek, úgy mint ahogy mások más téren küzdenek értük. — Oh, mennyi nyomoruság! Mennyi kinszenvedés! S ti ezt mind nem látjátok vagy nem akarjátok látni?

Erre aztán csönd lett. Mindnyájan érezték, hogy ez az ember kemény igazságokat vágott a szemük közé. Hosszan ültek ott némán, szótlánul, mignem beesteledett s a sötétkék égről beragyogott egy csillag a nagy rácsos ablakon keresztül. Akkor megszólalt az egyik a hatodikhoz fordulva, ki eddig csöndben hallgatta a szenvedélyes önvallomásokat. És te, kérdé, mit szölsz te mindezekhez? Hol itten hát az igazság? Az feléje fordította arcát és sajátságosan szomorú, de mégis szelíd mosolygás futott át vonásain. A sokat átélt, sokat szenvedett és sokat megértő emberek csöndes mosolya.

Az igazság? Az mindenütt van és nincs sehol. Az igazság nem egy fix pont, ami vagy a végesben vagy a végtelenben lebeg előttünk, az az az út, melyen mindnyájan haladunk, mely végtelenből végtelenbe megy s ezen mozog beláthatatlan hosszú sorban az emberiség tova. A haladás irányát tekintve egy része elől, más része hátul, de csak a haladás irányát tekintve, mert különben a végtelenben nincs sem elől, sem hátul, ott minden hely egyenlő értékű. Ezek az emberek, akik ott vándorolnak, el-eljutnak egy-egy kilométerköhöz. Ilyenkor megállnak egy pillanatra s azt mondják: „Ez az igazság!“ És tényleg igazuk van. Ő rájuk nézve abban a pillanatban az az igazság. Ami mellett már elmentek, az túlhaladott álláspont, ami előttük van az még nem realitás — egy sejtés, egy álom, néha még az sem. A való igazság csak az, ahol őszintén konstatálták: „Íme itt állok, ez az a pont, ahova eddig tényleg eljutottam“. És ha valaki minden pillanatban őszintén konstatálja, hogy hol van,

az az ember mindig az igazságban él. A hazugság, a csalás, az emberi értékeknek a meghamisítása csak ott kezdődik, ahol valaki mást mond, mint ahol tényleg áll. Akár azt mímélje, hogy ő már oly vidékeken járt, ahova még csak ezután érhetne el, akár azt tagadja le, hogy ő már más világokat érintett lábával, csak azért, hogy a régi világ lakóitól kaphasson valamit: hazug volt mindkét esetben.

És ez így van a pikturában is. Aki őszintén adja azt, ami ő maga, annak őszinte és igaz lesz a művészete is és mindig rejt magában bizonyos emberi értékeket, legalább is a vele hasonló és nálánál alacsonyabb szintű állók részére. Ami én rám nézve már nem érték, másra nézve még mindig lehet az s annak éppenséggel arra van szüksége. Mint ahogy a csecsemő gyermeknek nem adhatok felnőtteknek való táplálékot, mert belepusztulna, éppen úgy a kultúrának, ebben az esetben esztétikai kultúrának, alacsonyabb szintű állóknak sem adhatunk olyan dolgot, amit csak magasabb kultúrával bírók képesek megemészteni. És ha az emberek őszinték, nincs is erre szükség. Minden különböző kulturális szintűek által elhatárolt embercsoportnak megvan a maga típusos kifejezője írásban, törvényhozásban épp úgy, mint a művészetben, akik abból a csoportból származva, annak a miliójében élve, éppen annak az embercsoportnak való műveket alkotnak. Ezek azok, akiket ők megértének s akiknek a megértése lehetővé teszi számukra a továbbhaladást, eddigi korlátaikon túl való növekedést, új értékeknek megismerését és élvezését.

Tény az, hogy egész primitív látású emberek megdöbbennek, ha új festői meglátással kerülnek szembe, épp úgy, mint ahogy megdöbbennek a más irányban elmaradtak, ha új társadalmi igazságok vagy olyan tudományos felfedezések kopogtatnak az ajtajukon, amik kizökkentik a megszokott sablonból és újabb meg újabb szellemi erőfeszítést igényelnek a megértéshez. Hogy kibújjanak a megértéssel járó fáradsalmak alól vagy pedig, hogy egyéb rájuk nézve kellemetlen körülményektől megszabaduljanak, először mindig megpróbálják az újat ostobaságnak vagy erkölcstelenségnek

mínősíteni s csak ha ez nem sikerült, akkor veszik maguknak a fáradságot megkérdezni, hogy: „Tulajdonképpen miről is van szó?”

Mennél mélyebben lát valaki a dolgokba, annál kevesebben képesek őt követni s annál kevesebb ember számára lesznek igazságok, amik ő rá nézve azok. Ha esetleg el is ismerik, az emberek nagyobb része nem meggyőződésből, hanem szuggesztíóból vagy hamisságból magasztalja, hogy ilyen módon ők is magasabb szintű állóknak láttassanak.

Formailag groteszk, színben ritkán, nehezen és rövid ideig megfigyelhető dolgok a legtöbb embernek szemében hazugságnak tűnnek fel, mert ők csak a tartós és közönségesebb benyomások megfigyelésére rendelkeznek kellő energiával. Még kevesebben vannak azok, akik egy munkán keresztül a művész lelkébe is bele tudnak pillantani. Ehhez nemcsak a külső dolgok önálló megfigyelésére, de az emberi lélekben lejátszódó folyamatok megismerésére, lélekanalízisre is van szükség. Olyasmire amit valaki át nem élt, másnál sem ismerhet rá. Teljes vagy legalább is megközelítő megértésre a művész csakis a hozzá hasonló típusú emberek részéről számíthat, a többiek csak töredékeket képesek belőle megérteni és élvezni. Hogy példával illusztráljam: vegyük azt az esetet, hogy egy művész valami érzést akar kifejezni s ennek alárendel mindent. Elhagyja a sok apró részletet, az izmoknak különös hangsúlyozását, el a naturalisztikus fény- és színhatásokat, ahelyett a mozdulat kifejező voltára fekteti a súlyt, ahol kell konturral is erősítve azt, s a színeknél arra ügyel, hogy azokon olyan akkordot üssön meg, amik éppen azt az érzést váltják ki az emberekből, amit ő ki akar fejezni. Egy ilyen festmény előtt sokan azt fogják mondani: kár, hogy nincs „kídolgozva”; mások: hiányzik belőle a fény, a szín; ismét mások: a kompozíció jó, de nincs benne térbeliség; és így tovább, s csak nagyon kevesen lesznek, akik megértik, hogy ezekre az elhagyásokra igenis szükség volt, mert különben a sok részlet szétforgácsolta volna a néző figyelmét s a mű nem annyira az érzésekre, mint inkább az intellektusra hatott volna.

Egyáltalán nem szabad azt gondolnunk, hogy akár a pikturában, akár a szobrászatban minden művészet, sőt, túlnyomó részben tudomány. Úgy értem a dolgot, hogy egy színnek, formának, vonalnak valószínűleg, tónusnak helyes megfigyelése éppen olyan irányú szellemi működés, mint például egy sejt szerkezetének megfigyelése, vagy egy lepkének szárnyrajza szerint való felismerése. Hogy én azt a lepkéről készített rajzot természetrajzi könyvbe nyomtatom vagy festményképen állítom ki, hogy én arról az izomról megállapítom, hogy erről a csontról ered s ezen végződik, vagy pedig aktot rajzolok, amin ez ábrázolva van, a szellemi működést illetőleg azonos dolog, mindkét esetben érzékelt dolgok közléséről van szó. Hogy azután az érzéklés szubjektív, az nem változtat a dolgon. A tudós megfigyelése éppen olyan szubjektív mint a festőé, épp annyira függ az érzékszerveinek s agyvelejének szerkezetétől mint ennél.

Egész addig, amíg csak a természet megfigyeléséről és arról a szándékról van szó, hogy azt szubjektíve ugyan, de a valóságot mégis megközelítve adjuk vissza, és csakis az a cél, semmi egyéb, addig egyáltalán nincs szó művészetéről, hanem tudományról. Nem lebecsülésképpen mondom ezt. A tudásnak éppen úgy megvan a létjoga mint a művészetnek, de más kategóriába tartozik. Megjelenésében a kettő soha sem független egymástól, de elemzésben megkülönböztethető.

Az első lépés a művészet felé, szerintem ott kezdődik, mikor a művész válogatni kezd, még pedig nem aszerint, hogy mi a szép, mert a szépet objektíve sohasem határozhatjuk meg, annak fogalma folyton változik a faj, a milió és a kulturállapot szerint, hanem aszerint, hogy mi tetszik neki és mi nem. Itt, és nem az érzéklés különféleségében lép előtérbe az egyéniség, a lelki ember, ki a maga képére kezd formálni a világot. Ez azonban még nem elég. A művészetet tényleg nem szabad önkényeskedésnek vagy játéknak felfogni és tényleg nem lehet a *l'art pour l'art* elvét oly módon értelmezni, hogy a mű önmagáért van. Ha egy munkát senki meg nem néz, ha az senkire hatással nincsen, az a fest-

mény nem más mint egy darab bemázolt vászon, kevesebb értékű mintha tisztán maradt volna. Egy képnek az értékét azok az érzések adják meg, amiket a nézőkből ki tud váltani, vagy ma, vagy akár száz év múlva — ez csaknem egyre megy — szóval azok az intellektuális, érzelmi és erkölcsi értékek, amiket az alkotójuk belé vitt s amik a nézőkben új életre kelnek. Ily értelemben tényleg a *l'art pour l'homme* elv a helyesebb, de már azt megszabni, hogy én ennek vagy annak a társadalmi osztálynak érdekében tartozom dolgozni, s értéktelennek nyilvánítani mindent, ami nem ebben a körben mozog, szintén nem lehet.

Szerintem a művészet tartalmazhat ugyan eszmét és ez az eszme fakadhat bármely osztály ideológiájából, de ennek az eszmének magának nincs művészi jelentősége. Ez csak téma, mint ahogyan egy tájkép vagy hirtelen meglátott jelenet is téma, de a művészi jelentőség nem a témától, hanem attól függ, vajjon a festő meg tudja-e azt úgy festeni, hogy bennem érzéseket keltsen. Azoknak az eszközöknek pedig, amikkel ezeket az érzéseket kelti, csak a piktura, illetőleg az éppen szóban forgó művészet szertárából kell kikérülni. Újra mondom, semmi kifogásom az ellen, hogy valaki egy eszméi tartalmu képpel akarjon meghatni, de ha más egy naplementével, vagy egy szüziesen finom test bájával váltja ki belőlem ezeket az érzéseket, azért ezeket sem fogom kevesebbre becsülni mint a másikat.

Nagy tévedés volna azt hinni, hogy a művészet feladata oly módon nyúlni az életünkbe, hogy bizonyos megadott, a művésztől szuggerált cselekvésre késztesse, sőt még az sem, hogy bizonyos meghatározott érzelmi vagy gondolati irányba sodorjon. A művészetnek célja — ilyen értelemben szabad célról beszélni — az, hogy az életet tegye gazdagabbá, erőteljesebbé és finomodottabbá, még pedig kinek-kinek a saját egyénisége szerint. A művészetnek, épp úgy mint a nevelésnek, nem szabad erőszakoskodni, a tölgyet nyír-fává változtatni — erre nem is képes — hanem az emberek öntudatlan lelkivilágára hatva olyan hangulatot kell teremtenie, hogy abból

az ő öntudatlan énjükből fakadjanak új eszmék, új érzések, amik az öntudatba jutva, mint sajátjuk jelenjenek meg. A művészet nem mag, amit az emberek lelkébe vetünk, hanem eső és napsugár, ami az egyéniségünkben rejlő magvat kikelti és sudárba szökkenti. Egy példával legjobban megvilágíthatom ezt. Bismarckról beszélnek, hogy minden nagyobb államférfiúi alkotás előtt Beethoven darabjait játszatta magának. Beethovennek esze ágában sem volt, hogy a németek valaha hadat üzenjenek a franciáknak vagy hogy a szociálisták ellen ilyen vagy olyan rendszabályokat hozzanak, ő csak alkotott dallamokat, amik a lelkéből fakadtak s ezek a dallamok megindítanak mindenkit, aki a zene iránt fogékony, s őt megtudja érteni; és ezeknek a hangoknak hallatára Bismarck megerősödött az ő saját egyéniségének keretén belül, s alkotott olyan törvényeket, a mik az ő saját énjének visszatükrözöttéi.

Megértem, hogy a művész mit gondolt és érzett, átérzem azt a hangulatot, ami az ő lelkét elfoglalta, mikor a művét alkotta, de új érzésre gyulladok, új gondolatokat szülök, új cselekedetek véghezvitelére indulok, ha a mű, ami előtt állottam, igazi művészi alkotás, olyan, ami a lelkem mélyéig meg tudott indítani. Erre azonban nem mindenki képes. Csak az, akiben magában is nagy emberi értékek lakoznak, s aki az embereknek azon csoportjához tartozik, amelyben én is vagyok.

Engem soha sem ejtene kétségbe, ha munkámat akár a nézők legnagyobb része is értéktelennek vagy hatástalannak találná, csak egy pár, vagy akár egy is legyen, akit avval megindítok, és a lelkében új forrásokat nyitok; viszont örökre letenném az ecsetet, paléttát, ha arról győződném meg, hogy emberek megállnak képeim előtt, és azt mondják: „Ejnye be jó kép! De milyen ügyes dolog! Éppen mintha élne!” És azután tovább mennének, anélkül, hogy csak egy is érezte volna azt a meghatottságot, amit egy igazi művészi alkotásnak kelteni kell.

Rám nézve teljesen mindegy, hogy valaki ezer részletet visz-e bele a munkájába, vagy

dekoratív síkokká egyszerűsíti a formáit, festhet nagy foltokban, vagy pointilista modorban. Használhat konturt, vagy olvaszsa egymásba a színeket, formákat, ez mind másodrendű dolog, a lényeges csak az, hogy kelt-e megindulást vagy nem? Ha keltett; művészi munka, bármilyen modorban volt is megfestve, ha nem: mesterség, legjobb esetben tudomány, de nem művészet.

Nem esem bele abba a szélsőségbe sem, hogy azt a tételt állítsam fel: művészi az, ami nekem tetszik. Művészi minden, ami bárkiben is érzéseket kelt. Elismerem művészi lehetőségét a legvadabb, akár idegbeteg fantázia alkotásának is, ha van valaki, akinek életét ez tudja gazdagabbá, értékesebbé tenni, elismerem művészi lehetőségét a legminuciózusabban kidolgozott képnek is, ahol minden hajszál külön meg van festve és a legszeleesebb síkokban összefoglalt dolgoknak is, ha van aki ezek előtt érez megindulást. Azt mondom rá: ha szükségletet pótol, hiányt töltött be, nem volt hiábavaló. Én azonban nem szuggerálok magamra, hogy akár az egyiket, akár a másikat szépnek találjam engem illetőleg. Megőrzöm az áhítatomat azok számára, akik közvetlenül, egyéni erejükénél, rokon hangjaiknál fogva hatnak rám, és ha véletlenül, nagy ritkán ilyenek elé kerülök, a szívem hálával és szeretettel telik meg az alkotójuk iránt s lelkem összeforr az övével országok és korok homályán át.

Hígyjétek el barátaim: minden technika, minden tudásbeli dolog csak másodrendű jelentőségű. Fontos, mert nélkülük nem lehet művet alkotni, de a lényeg az az érzések, azok az emberi értékek adják meg, amiket a művész belefektetett, s az az áhítat, az a megindultság, a mivel a művet alkotta, ami egyedül képes másokból is hasonló érzést kiváltani.

Ekkor megint csend lett. A hold besütött a szobába, a tárgyak hosszan elnyúlt árnyékokat rajzoltak a padlóra, a bútorok körvonalai alig észrevehetőleg váltak ki a homályból. Valami sajátságos nyugalom ereszkedett le mindenekre. Némán mozdulatlanul mered-

tek maguk elé. Nem beszélt egy sem, de a szíve dobbanásán érezte mindenik, hogy az most együtt ver a többiével. Végre fölkel az első, hosszan, melegen megszorította a ható-

dík kezét, aztán a küszöbre lépett és ment a többi is sorba egymásután, az utolsó pedig ott állt a nagy rácsos ablak mellett s mosolygott kifelé a csillagos, világos nyári éjszakába.

VIRÁGOS BUDAPEST.

AZ ORSZÁGOS Magyar Iparművészeti Társulat okt. hó 20-án tartott választmányi ülésén Gelléri Mór kir. tanácsosnak azt a javaslatát tárgyalták, hogy a Társulat vegye kezébe a főváros virágkultuszának irányítását. A választmány határozata nem is lehetett más, mint a javaslat elfogadása, amelynek kapcsán az e kérdéssel foglalkozó bizottság a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet-, a Magyar Építőművészek Szövetsége- s az Országos Magyar Kertészeti Egyesülettel lép érintkezésbe.

Szerencsésnek tartom azt, hogy a javaslat ősszel került a Társulat elé, mert így ideje van a bizottságnak arra, hogy minden előzetes lépést megteheszen és a propagandát megindíthassa. Annyival is inkább könnyű lesz ez a dolog, mert a virágos ablakok száma Budapesten évről-évre örömdetesen szaporodik.

Ma az az állapot, hogy főképen a szegény emberek lakása, a középületek és szállók ablakai vannak tele virággal, míg az úgynevezett középosztály lelkéből kivesszett a szívnek a szeretete, a poézis. Nem csoda, mert ezt az osztályt sújtotta legközvetlenebbül az utóbbi évek gazdasági válsága, amely válság összeesik a művészetnek újraszületésének idejével. Az pedig nem lehet bizonyítás tárgya, hogy a standard of Life gazdasági megpróbáltatások idején nemhogy emelkednek, de határozottan csökken . . . . . Drága virággal tehát kísérleteznünk nem lehet. Nem lehet azért, mert minden jóakarát hajótörést szenved az anyagi erők majdnem teljes hiányán.

Nagy hiba az, hogy talán egész Európában nálunk legdrágább a virág akkor, amikor a vidéken nincs értéke a hazai virágnak éppen tömegénél fogva. A spekuláció rávetette magát a virágspecialitások, meglegházi növények termesztésére, s elhanyagolta az olcsó dekoratív

virágok forgalomba hozatalát. Csak a múlt esztendő óta látunk valami változást, amely a pelargónium (muskátli) kiállítással vette kezdetét. Éppen azért üdvös az olyan kereskedelmi szervezettel való tárgyalás, amelynek módjában áll a virágdíszeknek emberséges, európai áron való szállítása, illetőleg a források megnevezése. A bizottság feladatát képezné másodsorban az, hogy az építőművészek különböző egyesületeinél indítványt tegyen az épülőfélben levő házaknak virágrácsokkal való ellátására. Ez feltétlenül olcsóbb a »díszvakolás« borzalmainál, s amellyel sokkalta artisztikusabb. Nem kivihetetlen utópia az sem, hogy az építőművész vegye be költségvetésébe a háznak virággal való első felékítését. Tapasztalatból tudom, hogy ez alig kerül valamibe, megütközést sem kelt az építetónél, s kultúrjelentőségében igen nagy lépés előre. Természetesen ahhoz, hogy az építőművész igazán művésze lehessen a háznak, virág szempontjából is, szükséges a magyar kertnek legalább is olyan ismerése, mint a bécsiék, németek, angolok idevágó munkásságának tudása.

A közönséget meg kell tanítani írásban, élőszóval arra, hogy a Makart-csokrok, művirágok és egyéb izlésteleniségek ideje végleg lejárt. Hogy a drótra fűzött virág barbárság, s a virág a lakásban elsősorban díszítő elem. Meg kell ismertetni a mezei, a parasztvirágok seregével, amelyek olcsók, s amellyel szebbek a kirakatok hermafrodita alakjainál. Meg kell tanítanunk a publikumot arra is, hogy a virágzó ág mindennél szebb a világon, szebb a kaméliánál, szebb a lótnusnál.

Szeretném, ha e részben annyi intelligencia volna bennünk, mint a magyar parasztban, hogy a japánokról ne történjék említés. M.

SZÍNES VAS.

IRTA: CSIZIK GYULA.

A VAS SZÍNEZÉSÉNEK kérdését az új idők modern művészi ipara még nem oldotta meg. Felfogásának szabadságában és függetlenségében az új művészet elsősorban az anyagot respektálja, amikor azt céljaira felhasználja; azt mondja, hogy minden anyagnak sajátosságain alapuló előnyöket juttatja érvényre alkotásainál. Való igaz, hogy a jelenben az anyag érvényrejutásának

idejét éljük s éppen ez az oka annak, hogy az újabb iparművészetben a szín szerepe is megváltozott. Más színértékekkel is dolgozunk ma, mint annakelőtte; sőt azt lehet mondani, hogy a szín esztétikája is megváltozott. Bizonyos, hogy a szín általános megbecsülésének és szerepének időbeli változása egymásutánjában újabb időponthoz jutottunk s díszítő művészetünkben is a szín-